

*Тетяна Куратнік
(Полтава, Україна)*

ЕТНОДИЗАЙН ЯК СУЧАСНА КОНЦЕПЦІЯ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ УКРАЇНЦІВ

У статті висвітлено актуальні проблеми етнодизайну, як одного з видів творчої художньо-проектної діяльності, що ґрунтується на культурно-мистецьких засадах традиційного декоративно-прикладного мистецтва і новітніх технологій дизайну. Подано результати дослідження етнодизайну як сучасної концепції репрезентації культурної спадщини українців.

Ключові слова: етнодизайн, індустрія моди, етностиль, сучасний інтер'єр, архітектура, мистецтво, сучасний одяг.

Репрезентація культурної спадщини українців відбувається через призму художньо творчої діяльності людини у всіх сферах суспільного буття. Одним із найпопулярніших видів художньої діяльності, де найбільш органічно використовуються елементи декоративно-прикладного мистецтва, у ХХІ ст. стає етнодизайн. На сьогодні він є важливою складовою сучасної української культури, де поєднуються прадавні народні традиції з сучасними технологіями.

Вченими відмічається [3, 4, 5], що впродовж віків етнічний дизайн України формувався у двох основних формах: як домашні ремесла та як організовані виробництва – промисли, пов'язані з ринком. На їх розвиток впливали природні умови України, наявність сировини, вигідне торгівельне та географічне розташування. Зазначені форми розвитку етнічного дизайну йшли паралельно, тісно переплітаючись між собою. Кожна епоха збагачувала предметно-духовний світ людини і вносила свої зміни. Проте з покоління в покоління передавався генетичний код художньої традиції та художня спадщина народу. Вивчення різних періодів розвитку та видів народного мистецтва проводили А. Будзан, Р. Захарчук-Чугай, М. Драган, К. Кавас, Т. Кара-Васильєва, М. Криволапов, Ю. Легенький, М. Макаренко, П. Мельниченко, С. Мигаль, Л. Оршанський, К. Променицький, М. Станкевич, В. Тименко, В. Титаренко, В. Торканюк, Д. Тхоржевський, А. Хворостов, Є. Шевченко, К. Шонк-Русич та багато інших дослідників [6, 52].

Етнодизайн існує на основі спадковості традицій і розвивається в історичній послідовності разом з удосконаленням усіх видів художньої діяльності, розширенням народних ремесел і промислів.

Для етнодизайну закономірним є акумуляція досвіду художньо-трудової діяльності з виготовлення й оздоблення побутових речей, що мають як практичне, так і естетичне значення.

Поряд з цим, спостерігається закономірна залежність методів формотворчості від технології виробництва. Під впливом технологій виробництва формується і постійно розширюється арсенал прийомів етнодизайну, удосконалюються засоби формотворення, з'являлися нові вироби [6].

На сьогодні етнодизайн зайняв чільне місце у суспільному житті українців, заповнив творчий простір вітчизняних дизайнерів. Етномотиви прослідковуються у багатьох сучасних видах мистецтв.

Дивовижно: етнодизайн в меблях та інтер'єрі, в цілому, донедавна можна було побачити хіба що у кафе, де готують національні страви, а ось для інтер'єру будинків

та квартир люди обирали класичні чи модернові рішення. Але ось етностиль увійшов у моду, і стало зрозуміло, що він дає чудову можливість зробити своє житло більш індивідуальним та затишним! При створенні такого дизайну використовуються дерев'яні меблі, вишиті серветки, скатертини, подушки, які допомагають без особливих фінансових затрат створити дизайн красивим і незвичайним.

Звичайно ж не можна залишити поза увагою і архітектурні особливості етностилю. Раніше лише у «глухих» селах можна було побачити хати-мазанки, проте і в сучасних мегаполісах з'являються будівлі, праобразом яких є стара українська хата та її оздоблення. Так, наприклад, у нашому місті славнозвісний ресторанний комплекс «Козачка» є яскравим прикладом етнотрипсу в архітектурі та інтер'єрі. Ззовні будівля схожа на українську хату, а ресторанний зал має сучасне планування, проте елементи інтер'єру виконані в стародавніх традиціях. Відвідуючи цей сучасний заклад, ти надихаєшся атмосферою національної культури, старовинності, хоча страви там готують як української так і європейської кухні.

Що стосується художнього мистецтва, то сучасні художники пишуть картини які відображують буття українського народу, його традиції та культуру. Звичайно, що кожен митець побачене відтворює у власному стилі, подекуди надзвичайно модернізованому, проте ідея твору, його зміст покликане на відтворення українських традицій та передачу патріотичних почуттів. Варто зазначити, що картини в етностилі можуть бути використані в дизайні інтер'єру, одягу, реклами.

Якщо розглядати етнотрипсу в контексті народних ремесел, то варто відзначити, що сучасні майстри декоративно-ужиткового мистецтва як найяскравіше втілюють ідеї народності та українських традицій у своїх творах.

Українська вишивка модернізує разом зі змінами у суспільстві, течіями моди, змінюється і саме призначення деяких вишитих виробів. Так, наприклад, українська вишивка може бути окрасою чохла до портативної техніки, скриньок, жіночих сумочок, віконних завіс. Змінюється також і види орнаментів, з'являються нові узорі, використовуються сучасні вишивальні матеріали, техніки виконання виробів. Хоча вишиті вироби мають сучасний вигляд проте вишивка надає їм національності, традиційності.

Сьогодні надзвичайної популярності набуває виготовлення традиційних українських ляльок, а також м'яких іграшок в етно стилі.

Так, наприклад, широкого розповсюдження набули ляльки-обереги. Лялька-мотанка – українська народна лялька, символ жіночої мудрості, родинний оберіг. Здавна у кожній родині лялька-мотанка виконувала роль оберегу, була символом мудрості, берегинею роду, символом матері-прародительниці та зв'язку між поколіннями, одна із найдревніших іграшок і сакральних (священних) істот нашого народу, якій тисячі й тисячі років. Скільки існує людство, стільки років цій іграшці, і сьогодні традиція використовувати цей оберіг в українських оселях починає відроджуватися.

Різноманіття сучасних м'яких іграшок надзвичайно велике, проте виготовлені власними руками ляльки-патріоти користуються найбільшою популярністю. Звичайно, самі техніки виготовлення цих виробів запозичені в інших країнах, дещо допрацьовані нашими народними умільцями, проте найважливіше те, що майстрині прагнуть прикрасити, одягти, оздобити свої вироби елементами етнокультури нашого народу. Дуже цікаво виглядають ляльки Тільди (вперше зшила ляльку норвезька рукодільниця Тоні Фінангер) зайчики, ангелочки, феї вбрані в український народний костюм. Такий виріб можна використати за призначенням як іграшку для дитини, а також в якості оздоблення інтер'єру в етностилі.

Чільне місце етнотрипсу посідає у вітчизняній індустрії моди. Топові дизайнери України повсякчас створюють свої нові колекції одягу, звертаючись до витоків народної творчості. Їхні колекції сповнені етномотивами. Форма та стильове вирішення

багатьох моделей знаходить відголосок у далекому минулому наших пращурів. Еволюціонувавши у сучасні різновиди одягу українські народні мотиви увійшли у наше повсякденне життя, повернувши нас до витоків нашої української культури.

Що стосується безпосередньо одягу сучасних українців, то він повинен не лише відповідати потребам споживача, бути багатофункціональним, але і мати естетичне призначення. На даному етапі розвитку України виховання патріотизму є важливою складовою культури нашого народу, у і тому, дизайнери-модельєри намагаються у своїх колекціях втілити етнокультурну українців.

Цікаво виглядають жіночі сумочки, клатчі з українською вишивкою, пояса оздоблені вишивкою бісером, хустки, шарфи, шалі, прикрашені етнічними малюнками. На особливу увагу заслуговує український віночок. Якщо традиційний вінок повинен був виконаний з символічних квітів, зі стрічками, і носили його лише молоді дівчата, то сучасний віночок – це обідок для волосся, оздоблений різноманітними штучними квітами (далеко не традиційними букетами, наприклад, трояндами, орхідеями), і прикрашає такий аксесуар голівоньки не лише молоденьких дівчат, але й дорослих жінок.

Підсумовуючи, відзначимо, що український дизайн не може існувати без національної ідеї. Репрезентація культурної спадщини українців відбувається через призму художньо творчої діяльності людини у всіх сферах суспільного буття. Все більше відомих українських та світових дизайнерів звертаються до етнокультурної спадщини нашого народу в пошуках натхнення для створення своїх творчих проєктів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Афанасьєв Ю. Етнодизайн як естетичне та геополітичне явище. // *Етнодизайн: європейський вектор розвитку і національний контекст. Збірник наук.праць (Ч.1).* – Полтава. – 2014. – С. 175-180.
2. Від шаровар до камуфляжу з вишивкою: сучасне етно від українських дизайнерів. [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://espresso.tv>
3. Криволапов М.О. Художня критика і проблеми осмислення мистецької спадщини / *Мистецтво України. Вип..1.* – К.: 2000. Спалах, 2000, – С. 11-12.
4. Мусієнко В.Д., Захарченко Р.О., Сидоренко В.К., Тхоржевський Д.О. прилучення учнів до національної культури у процесі трудового навчання. – К.: 1996.
5. Тименко В.П., Сидоренко В.К., Оршанський Л.В. Професійна дизайн-освіта: теорія і практика художньої обробки деревини. – К.: Педагогічна думка, 2007. – 288 с.
6. Туташинський В.І. Закономірності розвитку етнодизайну в технологічній освіті учнів. [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua>

УДК 72.01:159 (392)

Ольга Трошкіна
(Київ, Україна)

АРХІТЕКТУРНИЙ МІСЬКИЙ ПРОСТІР

І РИТУАЛІЗОВАНА ПОВЕДІНКА ЛЮДЕЙ У НЬОМУ

У статті розглянуто вплив архітектурного простору міста на ритуалізовану поведінку людини в ньому.

Ключові слова: архітектура, архітектурний простір, ритуал, поведінка людини.

In the article the author considers the influence of the influence of the architectural space of the city on the ritualized behavior of humans in it.

Keywords: architecture, architectural space, ritual, human behavior.